

## Riktlinjer mot korruption

### Inledning

Ragunda kommuns främsta uppgift är att tillgodose sina medborgares intressen. Förtroendet för kommunen bygger på att medborgarna uppfattar dess verksamhet som korrekt och rättssäker, och förtroendevalda och anställda som sakliga och opartiska. Detta innebär en nolltolerans mot korruption i allt som kommunen utför. En anställd eller förtroendevald får aldrig missbruka sin ställning utan har ett personligt ansvar att utföra sitt arbete på ett korrekt sätt. Samtidigt måste kommunen som arbetsgivare vara tydlig med vad som kan anses vara korrekt och inte. Syftet med dessa riktlinjer är att förtydliga gällande regler och därigenom ge anställda och förtroendevalda stöd att fatta rimliga och välgrundade beslut i utövandet av sina uppdrag.

### Omfattning

Dessa riktlinjer omfattar alla anställda och förtroendevalda i Ragunda kommun, inklusive kommunala bolag. Riktlinjerna gäller alla, oberoende av befattning eller anställningsform.

### Definition av korruption

Korruption är att utnyttja sin ställning för att uppnå otillbörliga fördelar för sig själv eller andra. Att något är otillbörligt innebär att det är opassande och oförenligt med det uppdrag som någon är satt att utföra. Korruption kan innebära både att en person påverkas av någon utomstående eller att en person agerar utifrån sina egna privata intressen. I begreppet korruption ryms ett flertal olika brott. Dessa regleras både i brottsbalken, kommunallagen och förvaltningslagen. Att utnyttja sin ställning kan exempelvis ske genom mutbrott och jäv, men även genom förskingring, trolöshet mot huvudman och bedrägeri. Alla dessa överträdelser kan ske avsiktligt med en tydlig målsättning att försöka kringgå lagen. I den händelse de inträffar ska de polisanmälas.

Korruption kan också uppkomma trots goda avsikter. Anställda och förtroendevalda i offentlig verksamhet behöver därför vara medvetna om sin yrkesroll och ytterst vaksamma på hur de kan påverka och påverkas utifrån sin position. Oavsett om agerandet är avsiktligt eller inte så kan det vara brottsligt, vilket kan leda till stor skada både för individer och organisationen i stort.

Medan exempelvis förskingring svårigen går att förklara som något annat än en brottslig handling, kan mutbrott och jäv vara svårare att bedöma. De kan ske både oavsiktligt och utan medvetenhet om dess konsekvenser. Ofta handlar det om att vi gör saker av gammal vana eller vill följa sedvänjor såsom att visa gästfrihet och tacksamhet. Ökad kunskap bidrar till att riskerna för omedvetna fel minskar. Kunskap och regler kan också öka möjligheterna att upptäcka fel som begås av andra. Dessa riktlinjer ämnar till att tydliggöra var gränserna går och på så sätt minska risken för korruption.

## Mutbrott

Mutbrott begås när en anställd eller förtroendevald för sin egen eller för någon annans räkning tar emot en muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning. Att begära en muta eller att låta sig bli utlovad en muta är också grund för mutbrott. Att lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig belöning till arbets- eller uppdragstagare är även det ett brott. Det kallas då för bestickning. Bestickning kan också vara att acceptera en begäran från en tjänsteman eller förtroendevald om att få en otillbörlig förmån.

Definitionen av vad som är tillbörligt eller inte är flytande och kan förändras över tid. Det kan också se olika ut inom olika verksamhetsområden. En belöning kan vara otillbörlig även om den inte ges för att mottagaren ska handla på ett visst sätt. Anställda och förtroendevalda bör därför vara restriktiva och betrakta varje förmån som otillbörlig om den kan misstänkas påverka tjänsteutövningen på något sätt. Det är svårt att i efterhand hävda att någon för sin egen del inte låtit sig påverkas av en viss utdelad förmån.

Vid osäkerhet kring hur ett erbjudande om en gåva eller förmån ska hanteras bör frågan lyftas till chef för bedömning. En otillbörlig gåva kan dock inte bli tillbörlig genom att en chef godkänner den. Viktigt att komma ihåg är att mutbrott faller under allmänt åtal. Det är alltid den anställdes eller förtroendevaldes eget ansvar att följa lagen och inte göra sig skyldig till mutbrott. Därför går det inte att friskriva sig från ansvar genom att hänvisa till att någon annan, exempelvis en chef, har lämnat sitt samtycke. Ett mutbrott kan bestraffas rättsligt men också leda till avsked och skadestånd.

Ibland kan en givare komma att uppfatta det som oartigt av mottagaren att avböja en gåva eller belöning. Det är då lätt att påverkas av situationen, men förutsättningen för att överhuvudtaget kunna ta emot något är fortfarande att det måste vara helt klart att det inte kan uppfattas som en muta. Detta är inte enbart kopplat till gåvans eller förmånens värde. Ibland kan även något utan ekonomiskt värde framstå som så attraktivt för mottagaren att det kan tänkas påverka dennes tjänsteutövning. Det kan också hända att någon erbjuds en gåva som egentligen är för dyrbar att acceptera men där sedvanligt beteende förutsätter att den tas emot. Gåvan bör då snarast överlämnas till behörig chef för beslut om hur den ska tas om hand.

Hamnar du i en situation där du blir erbjuden något behöver du göra en samlad bedömning av situationen. Frågor som du bör ställa dig om du erbjuds något av en utomstående part är:

- *Är detta en förmån och varför erbjuds den mig?*
- *Finns det en koppling mellan förmånen och min tjänsteutövning?*
- *Hur är förmånen beskaffad och vad är den värd?*
- *Vilket inflytande har jag på min arbetsgivares relation med den som erbjuder förmånen?*

## Särskilda riskområden gällande mutor

Några typiska situationer där risken för mutbrott är särskilt stor gäller erbjudanden om gåvor, testamentsförordnanden, rabatter, provisioner, måltider, resor, konferenser, fritidserbjudanden, tjänster eller krediter. En muta kan även bestå av sidoleveranser av varor eller tjänster från leverantörer. Det kan också vara erbjudande om inköp till lägre pris än normalt.

Rena penninggåvor ska aldrig tas emot även om det skulle röra sig om små belopp. Detta gäller även biljetter och lotter. Gåvor som förknippas med en viss prestation får inte heller tas emot. Om en enskild meddelar avsikt att testamentera egendom till en anställd eller förtroendevald ska denne direkt informera om att gåvan inte kan tas emot. Anställda eller förtroendevalda ska inte heller delta vid bevittnande av testamente, fullmakter eller liknande handlingar.

Ibland förekommer erbjudanden om rabatter, penninglån, fria eller subventionerade resor, lån av hus, bil eller båt eller deltagande vid kultur eller idrottsevenemang. Tacka alltid nej till sådana erbjudanden.

En muta kan också ske genom leverans av varor och tjänster i samband med att en anställd eller förtroendevald anlitar leverantörer för privata ändamål. Det är viktigt att vara uppmärksam på mutor när det finns både yrkesmässiga och privata kopplingar till leverantören.

Vid utlandsvistelse bör utgångspunkten för det egna uppträdandet vara att följa samma lagar, styrdokument och etiska regler som gäller på hemmaplan. Om den lokala lagstiftningen är strängare är det denna som gäller.

I samband med myndighetsutövning och upphandling eller inköp är det synnerligen viktigt att den som är förtroendevald, anställd, uppdragstagare eller har annan anknytning till kommunens verksamhet inte i något avseende eller i någon situation ger eller tar emot någon förmån. Detta oavsett om den i rättslig mening är att betrakta som muta eller inte.

Om en förmån eller gåva skickas till dig via post eller bud bör du tacka avsändaren och klargöra kommunens riktlinjer för att om möjligt förhindra framtida försändelser. För att inte riskera misstanke om gynnande av enskild bör förmånen eller gåvan tillfalla arbetsplatsen eller arbetsgivaren.

### **Godtagbara gåvor och erbjudanden**

Vid enstaka tillfällen är det tillåtet att låta en samarbetspartner eller leverantör betala kostnaden för enklare förtäring i samband med möten. Detta förutsatt att mötet inte rör myndighetsutövning. Måltiden får heller inte vara det primära syftet med sammankomsten. Det är tillåtet att äta och fika hemma hos en brukare eller kund.

Om du är föredragshållare eller deltar vid en utbildning/konferens kan gåvor av enklare karaktär och ringa värde accepteras.

Om en enskild person vill visa uppskattning genom att överlämna blommor, choklad eller annat av ringa värde kan detta accepteras. Däremot är det olämpligt att samma person överlämnar gåva vid upprepade tillfällen. Om tveksamhet råder, välj då att inte ta emot gåvan.

Gällande studieresor, kurser och konferenser måste sådana vara upplagda på ett seriöst sätt och utgöra en del i tjänsteutövningen. De ska då inte bekostas av någon annan än Ragunda kommun. Ovidkommande nöjesarrangemang får inte förekomma. Inbjudan ska vara riktad till arbetsgivaren och denne väljer ut personer som deltar.

### **Jäv**

Jävsreglerna återfinns i kommunallagen och förvaltningslagen. Reglerna talar om när en anställd eller förtroendevald kan anses ha ett sådant intresse i ett ärende att dennes opartiskhet kan ifrågasättas. Jävsreglerna gäller vid all ärendehantering och riktar sig till alla som på något sätt kan påverka ärendes utgång.

Till jäv räknas begrepp som vänskapskorruption, svågerpolitik och nepotism, det vill säga handlingar i syfte att gynna vänner eller släktingar. Vidare finns i lagen om offentlig anställning regler om bisysslor, som också syftar till att minska riskerna för jäv. Förtroendevalda och anställda får heller inte ha sådana bisysslor som kan minska kommunens trovärdighet.

Klara fall av jäv är:

- *om du eller någon närstående är sökande i ärendet eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för dig eller en närstående,*
- *när ett ärende överklagats eller av annat skäl ska angöras i en högre instans och du tidigare deltagit i den slutliga handläggningen i den lägre instansen.*

Du kan också vara jävig om det finns någon annan särskild omständighet som skulle kunna rubba förtroendet för din opartiskhet, till exempel om du är:

- *vän eller ovän med någon som är part eller intressent i ärendet,*
- *ekonomiskt beroende av en part eller intressent,*
- *engagerad i saken på ett sådant sätt att misstanke lätt kan uppkomma att det brister i förutsättningarna för en opartisk bedömning.*

Om du är jävig får du inte vidta någon som helst åtgärd i det aktuella ärendet. Om du känner till någon omständighet som kan antas utgöra jäv mot dig ska du självmant meddela detta. Är du tveksam om jäv föreligger bör du ta upp frågan till diskussion. Inför vissa förfaranden begär Ragunda kommun in jävsdeklaration från inblandade parter.

I myndigheters verksamhet förekommer ibland situationer som inte är entydiga eller enkla att bedöma ur jävssynpunkt. Detta är särskilt viktigt att uppmärksamma i Ragunda kommun med tanke på att kommunen är liten och många som verkar här har flera olika kopplingar till varandra på samma gång. I denna gråzon av olika förhållanden, bindningar eller intressekonflikter mellan dig som tjänsteman eller förtroendevald och utomstående part är det viktigt att synliggöra de relationsförhållanden som faktiskt föreligger. Finns det risk för att det är jäv utifrån hur det tolkas enligt lag? Förutom brottsrisken kan misstankar om jäv också leda till överklagan och därigenom försening av ett ärende.

### **Hur ska misstankar meddelas?**

Anställda i Ragunda kommun ska alltid agera om de själva eller deras kollegor löper risk att påverkas på ett otillbörligt sätt eller tar otillbörliga hänsyn i sin tjänsteutövning. Det är därför viktigt att ha kännedom om informationen i detta dokument. Den medarbetare som i sitt uppdrag upplever att dessa riktlinjer inte följs ska anmäla detta till sin närmsta chef. I den händelse misstankar rör närmsta chef ska ärendet lyftas till förvaltningschef. I den händelse misstankar rör förvaltningschef ska ärendet lyftas till kommunchef. Förtroendevalda vänder sig i första hand till kommunalrådet. Saknas förtroende för person i organisationen så kan även revisorer meddelas. Kom också ihåg att alla som verkar i den offentliga verksamheten har meddelarfrihet, det vill säga rätt att lämna uppgifter till massmedia utan risk för repressalier.

### **Ett gemensamt arbete mot korruption**

Genom att informera leverantörer, kunder, brukare och anhöriga om Ragunda kommuns nolltolerans mot korruption kan förståelsen öka för när vi nekar att ta emot en förmån eller gåva. Verksamheter kan även arbeta proaktivt genom att upplysa kunder, brukare och anhöriga om dessa riktlinjer för att tveksamma situationer inte ska uppstå.

I samband med representation kan gåvor till privatpersoner, föreningar, företag och institutioner vara en viktig del i arbetet med att marknadsföra Ragunda kommun. Tackgåvor ska dock alltid vara av enklare karaktär. Det kan handla om enklare gåvor eller priser i form av exempelvis mössor, pins eller muggar. Enklare gåvor kan även ges som tack till föreläsare eller liknande.